ŞABAN'IN 30. GECESİ HİLAL GÖRÜLMEDİĞİ ZAMAN (NE YAPILIR?)

إذا لم ير الهلال ليلة الثلاثين من شعبان

باللغة التركية

Abdullah b. Abdurrahman el-Cibrîn

اسم المؤلف

عبد الله بن عبد الرحمن الجبرين

Çeviren
Muhammed Şahin

ترجمة

محمد شاهين

Gözden Geçiren
Ali Rıza Şahin

مراجعة

علي رضا شاهين

Soru:

Şaban'ın 30. gecesi hilalin görülmesinin önünde bir bulut veya duman engeli bulunduğu zaman Şaban'ın 30. günü oruç tutmak gerekir mi, yoksa şek günü oruç tutma yasağının içine girdiği için o gün oruç tutmak câiz değil midir?

Cevap:

Bu mesele ihtilaflıdır. Âlimler arasında bu mesele hakkındaki ihtilaf çok uzundur.Bu konuda pek çok eser yazılmıştır. Herkes kendi mezhebini savunmuştur. İmam Ahmed'den bu konuda birden fazla rivâyet vardır.

Birinci görüş:

"Zâdu'l-Mustakni' adlı kitabın yazarı ile daha başkaları bu görüşü savunmuşlardır.

Bunlara göre 30. gece hilal görülmediği, insanlarla hilal arasında bir bulut veya duman engeli olduğunda oruçlu olarak sabahlamaları (o gece sahura kalkmaları) gerekir. Bu görüşün sahiplerinin ileri sürdükleri pekçok delilleri vardır.

Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Âişe'nin -Allah ondan râzı olsun- şöyle dediği nakledilmektedir:

"Şaban'dan bir gün oruç tutmam, benim için Ramazan'dan bir gün oruç yememden daha sevimlidir."

Âişe, Şaban'da ihtiyaten oruç tutardı.

Bu görüşte olanlar dediler ki:

"Bugün şüpheli bir gündür. Belki ay doğmuştur da biz önündeki bu bulut veya bu duman engelinden dolayı görememişizdir. Böyle bir durumda Ramazan'ın girmiş olması muhtemeldir. Bu sebeple dînimizde ihtiyatlı davranmak ve Ramazan'dan bir gün oruç yememek için o gün oruç tutarız.

2. Bu görüşte olanların getirdikleri delillerden birisi de şudur:

Mâlik'in Nafi'den, onun İbn-i Ömer'den, onun da Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet ettiği şu hadistir:

"Ramazan hilalini gördüğünüzde oruca başlayın, Şevval hilalini gördüğünüzde orucu bırakın (bayram yapın)**. Eğer hava kapalı olur da hilali göremezseniz, otuz gün oruç tutun."**[1]

[1] Buhârî

"Ramazan hilalini gördüğünüzde oruca başlayın, Şevval hilalini gördüğünüzde bayram edin.Hava bulutlu olur da hilali göremezseniz, onu takdir edin."

Bu görüşte olanlar dediler ki:

"Onu takdir edin" demek, ona en az miktarı verin demektir. Yani Şaban'ı 29 gün olarak takdir edin, sonra da oruç tutun demektir.

Bu görüşte olanlar yine dediler ki:

"Takdirin, tazyik/daraltmak, azaltmak anlamına geldiği Kur'an'da da geçmektedir.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَمَن قُدِرَ عَلَيۡهِ رِزۡقُهُۥ فَلۡيُنفِقۡ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُۚ ... ﴾ [سورة الطلاق من الآية : ٧]

"İmkanı daralmış olan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin."[2]

Bir başka âyette Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ وَأَمَّآ إِذَا مَا ٱبۡتَلَىٰهُ فَقَدَرَ عَلَيۡهِ رِزۡقَهُۥ ... ﴾ [سورة الفجر من الآية: ١٦]

"Onu imtihan edip rızkını daralttığında ise..."[3]

Bu görüşte olanlar dediler ki:

Bu, hadisteki "onu takdir edin" cümlesinin anlamının onu daraltın ve ona en az miktarı verin demek olduğunun delilidir.

3. Bu görüşte olanların ileri sürdükleri delillerden birisi de hadisin râvisi İbn-i Ömer'in fiilidir.

Bu görüşte olanlar dediler ki:

İbn-i Ömer öyle yapardı; Şaban'ın 30. gecesi olduğu zaman hilali gözetleyecek birisini gönderir, gökyüzü açık olur da hilal görülmezse, oruçsuz olarak sabahlar, eğer bulutlu veya dumanlı olur da hilal görülmezse, oruçlu olarak sabahlardı. Bu onun hadisi tefsiridir. Râvi rivayet ettiği şeyi en iyi bilendir.

İşte, 'bakıldığı yer bulutlu veya dumanlı olduğu zaman 30. gece oruç tutmak gerekir' diyen fıkıhçıların ileri sürdükleri deliller bunlardır.

---

[2] Talak Sûresi: 7

[3] Fecir Sûresi: 16

İkinci görüş:

Cumhurun (çoğunluğun) görüşüdür.İmam Ahmed'den de 30. gece oruç tutulmayacağı rivâyet edilmiştir.

Bunların ileri sürdükleri delillerden bazıları şunlardır:

1. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Ramazan ayının diğer ayla birleştirilmesini yasakladığı rivâyet edilmiştir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözü sâbittir:

"Ramazan orucuna bir veya iki gün önce başlamayın. Ancak birinizin o günlerde hep tutageldiği bir orucu varsa, o yine tutsun."[4]

2. Bu görüşte olanlar, içinde sayının tamamlanması emrinin bulunduğu hadisleri de delil göstermişlerdir.

Bu hadislerden bazılarında Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

(Şaban hakkında şöyle buyurmuştur:)

"Eğer hava bulutlu olur da Ramazan hilalini göremezseniz, Şaban'ın sayısını otuza tamamlayın."

Ramazan hakkında ise şöyle buyurmuştur:

"...Eğer hava bulutlu olur da Şevval hilalini göremezseniz, otuz gün oruç tutun."

3. Biz o gün yani 30. gün oruç tuttuğumuz zaman şüpheyle birlikte tutmuş oluruz ve Ammar'ın -Allah ondan râzı olsun- hadisiyle yasaklanan şüpheli günde oruç tutan kimselerden oluruz. Bu hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

"Kim şüpheli günde oruç tutarsa, Kasım'ın babasına (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e) **isyan etmiş olur."**

4. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

"Ramazan hilalini gördüğünüzde oruca başlayın, Şevval'in hilalini gördüğünüzde bayram yapın. Eğer hava bulutlu olur da hilali göremezseniz, onu takdir edin" hadisi -ki birinci görüşün sahiplerinin delil olarak kullandıkları hadistir- bazı rivâyetlerde tefsir edilmiş olarak gelmiştir. Bir rivâyette: "onu otuz olarak takdir edin" şeklinde gelmiştir. Bu sebeple "onu takdir edin" demenin anlamı; ona mutat olan miktarını veya azami miktarını verin demektir ki bu da otuz gündür.

[4] Buhârî ve Müslim

Üçüncü görüş:

Bu da İmam Ahmed'den rivayet edilen bir görüştür.

İmam Ahmed -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"İmam (devlet başkanı) oruç tutarsa, insanlar da onunla birlikte tutarlar. İster hesaba dayansınlar, isterse ru'yete dayansınlar, fark etmez.İmam tutmazsa oruç tutulmaz.Çünkü hadislerin içinde Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözü geçmektedir:

((صَوْمُكُمْ يَوْمَ تَصُومُونَ، وَفِطْرُكُمْ يَوْمَ تُفْطِرُونَ، وَأَضْحَاكُمْ يَوْمَ تُضَحُّونَ.))

"Orucunuz insanlarla birlikte tuttuğunuz gündeki orucunuzdur, bayramınız insanlarla birlikte yaptığınız gündeki bayramınızdır, kurbanınız insanlarla birlikte kestiğiniz gündeki kurbanınızdır."

Başka bir hadiste:

"Hac, insanların hac yaptığı günkü hacdır."

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, emri belde halkının birlikte yaptığı şeye bağladı. Belde halkı oruç üzerinde ittifak ettikleri zaman hepsi oruç tutarlar. Bayram ve hac da böyledir.

Tercih edilen görüş:

Cumhurun görüşü olan ikinci görüştür. Hadislerin açıklığı ve çokluğu sebebiyle İmam Ahmed'den de 30. gece hava kapalı olur da hilal görülmezse, oruç tutulmayacağı rivâyet edilmiştir.[5]

[5] Abdullah b. Abdurrahman el-Cibrîn, "Oruçla İlgili Fetvâlar", s: 23-26